

Természetalapú megoldások és források a helyi alkalmazkodáshoz

Sipos Katalin

Élő Környezetért Felelős Minisztérium

Természetvédelemért felelős helyettes államtitkárság

Hogyan védjük azokat a területeket, amelyek egyenként nem unikálisak, együtt viszont egy teljes rendszer működésének alapkövei?

1. Kenderföldek: átalakított, de működő élőhely

Lehet, hogy a természetessége nem mindenütt kiemelkedő, de fontos része a parti élőhelyrendszernek: vizet tart vissza, élőhelyet biztosít, és hozzájárul a helyi klíma szabályozásához.

2. Sok kis veszteség összeadódik

Egy-egy beépítés hatása önmagában korlátozottnak tűnhet. Sok hasonló terület elvesztése azonban megbontja az élőhelyek kapcsolatát, és gyengíti a Balaton vízminőségét és ökológiai működését támogató parti rendszert.

Mit véd a természetvédelem?

- **a természet védelméről szóló 1996. évi LIII törvény:** természeti értékek, fajok, életközösségek és élőhelyeik megőrzése. Az általános védelem a védett területeken kívül is érvényesül. (Tvt. 3. § (1); 8. § (1); 17. § (1)-(3)).
- **Natura 2000 hálózat:** meghatározott fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása vagy helyreállítása. A védelem középpontjában a kijelölés alapjául szolgáló értékek állnak. 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4. § (1); 10. § (1), (7).
- **tájvédelem:** tágabb, de mérlegeléstől függő eszköz. A táj jellegét, természeti és esztétikai értékeit, valamint a tájba illeszkedést védi. Tvt. 6. § (2)-(3); 7. § (2) a), (3).

A Tvt. klasszikus értékvédelmi logikája mellett rendszerszemléletet is tartalmaz: az **1. § a)** a természeti rendszerek általános védelmét, a **2. § (1) a)-b)** a helyreállítást és a működőképesség fenntartását is nevesíti. Ezért az ökológiai funkciók védelme nem idegen a törvénytől, de az ehhez kapcsolódó eszköztár és végrehajtási szabályozás korlátos.

A **Natura 2000** szabályozás célzottabb: a jelölő fajokra és élőhelytípusokra gyakorolt hatásokból indul ki. Ugyanakkor a **10. § (1)** alapján a területen kívüli beruházások hatásai, valamint a más tervekkel vagy beruházásokkal **együttes hatások** is vizsgálандók. A szalámihatás kezelésének tehát itt van kifejezett jogi alapja.

Mennyi természet maradt?

A növényzet természetessége Magyarország teljes területének arányában

6,2%

természetes vagy
természetközeli növényzet

0,6%

Természetes

5,6%

Természetközeli

8,1%

Közepesen
leromlott

3,0%

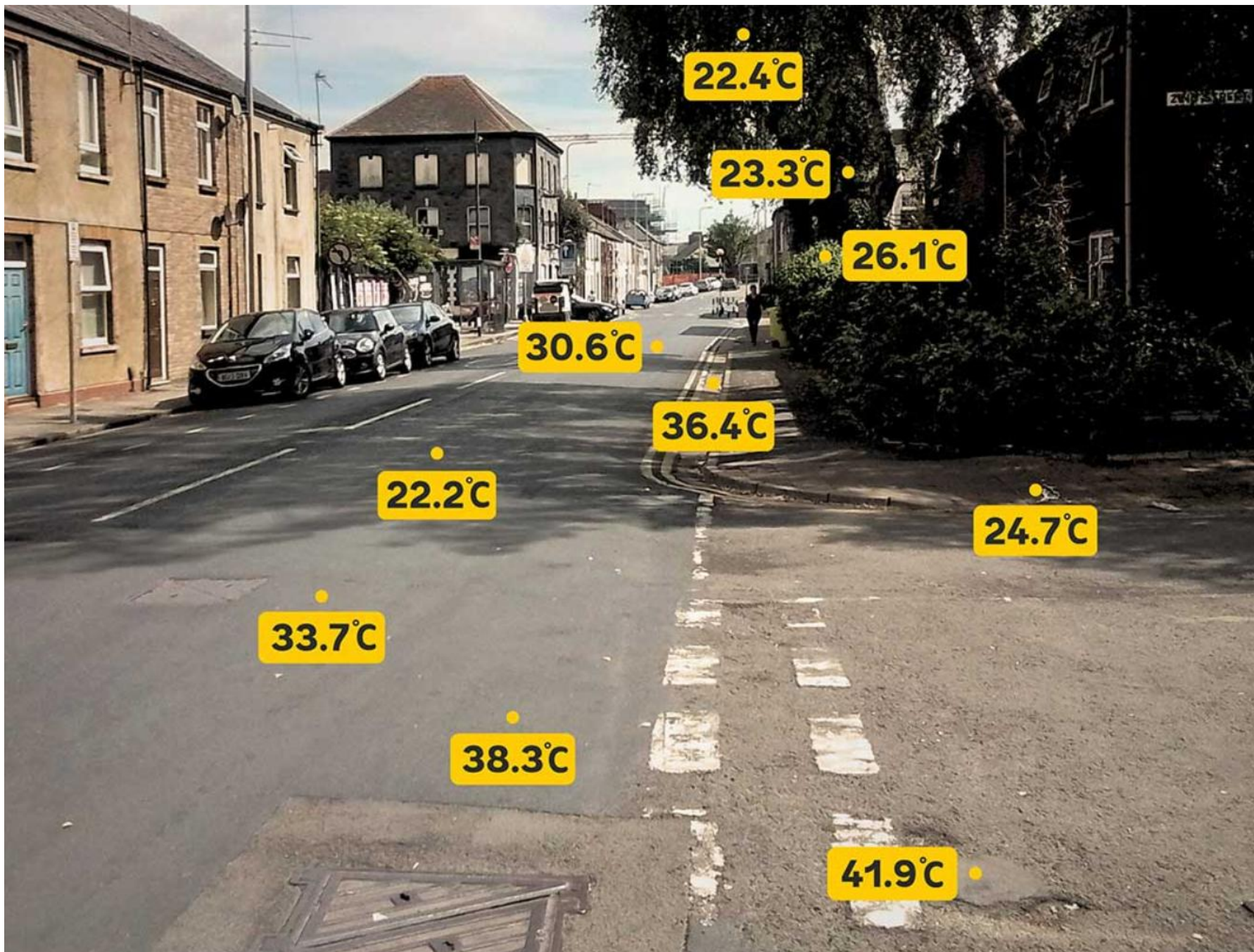
Erősen
leromlott

82,7%

Egyéb
területek*

* A fenti növényzeti kategóriákon kívüli területek.

Forrás: Nemzeti Tájstratégia 2017-2026 • MÉTA adatgyűjtés 2003-2006

THERMAL IMAGE:

temperature
range recorded

7°C - 50°C

LOCATION:

Constellation Street
Adamsdown, Cardiff

Image: 19/06/2023

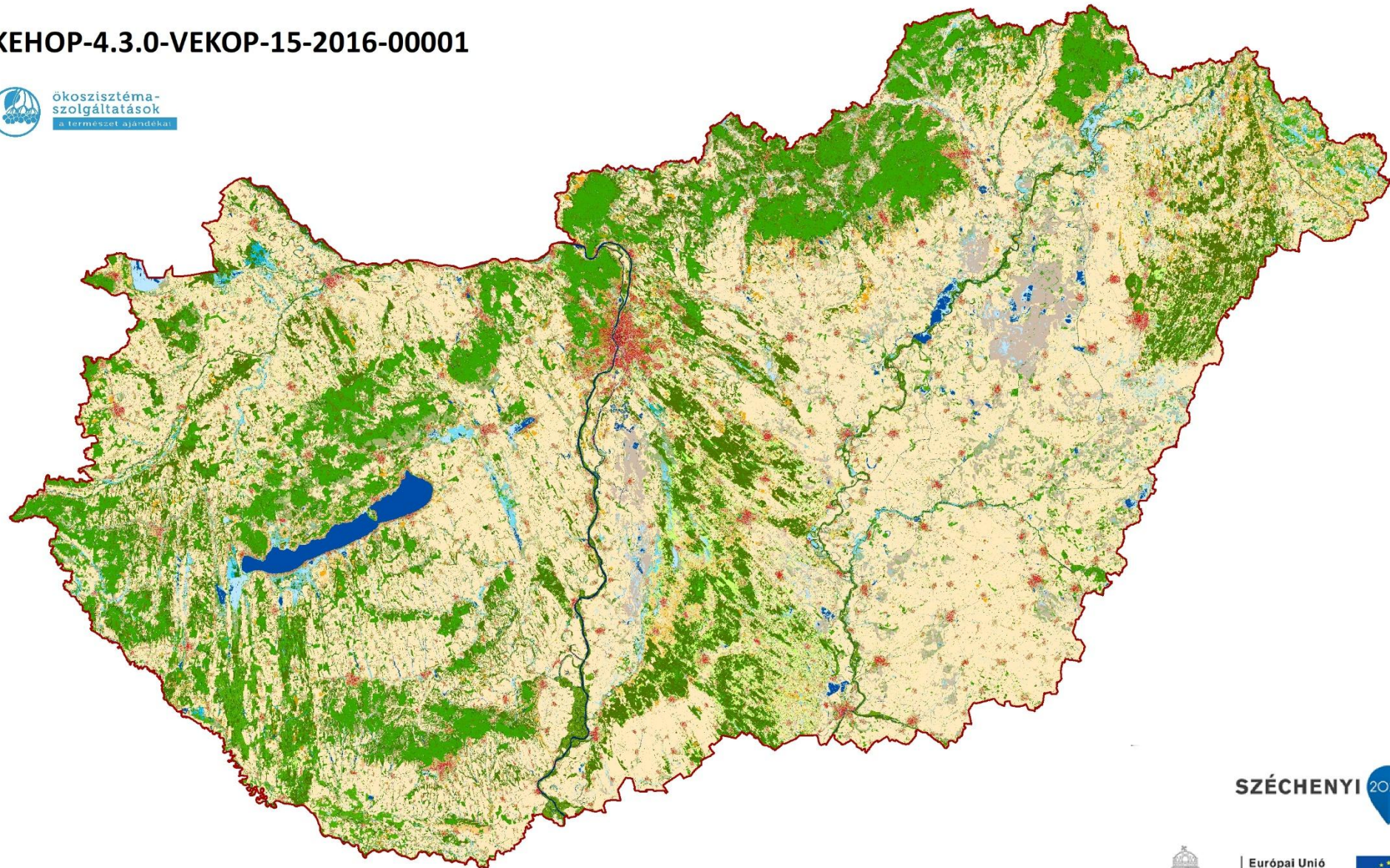
**WOODLAND
TRUST**

THERMAL IMAGING Ltd
work commissioned by
the WOODLAND TRUST

Magyarország Ökosisztéma-alaptérképe

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

SZÉCHENYI 2020

AZ EU TERMÉSZET- HELYREÁLLÍTÁSI RENDELETE (THR) – 2024/1991

A természet-helyreállítási rendelet az EU első átfogó jogszabálya, amely kötelező célokat határoz meg a leromlott ökoszisztémák **helyreállítására** szárazföldön és tengeren egyaránt.

A TERMÉSZET
HELYREÁLLÍTÁSA
A KLÍMAVÉDELEM,
AZ ÉLELMISZERBIZTONSÁG
ÉS AZ EMBERI JÓLLÉT
ALAPJA.

MIÉRT FONTOS?

A biodiverzitás csökkenése és az élőhelyek romlása veszélyezteti egészségünket, gazdaságunkat, és biztonságunkat.

A természet-helyreállítás minden 1 euró befektetésre akár 8–38 euró társadalmi hasznot teremthet.

Tisztább levegő, tiszta víz, jobb életminőség és ellenállóbb közösségek.

Egészséges ökoszisztémák = termékeny talaj, biztonságos élelmiszertermelés.

Támogatja az éghajlatváltozás mérséklését és az alkalmazkodást.

A THR CÉLJA

2030-ig, 2040-ig és 2050-ig kötelező célokat határoz meg a leromlott ökoszisztémák helyreállítására az EU szárazföldi és tengeri területein, hogy 2050-re **helyreállított**, ellenálló és biodiverz Európát érjünk el.

TERMÉSZET-HELYREÁLLÍTÁSI RENDELET (THR)

FŐBB CIKKELYEK ÉS TARTALMUK

1. CIKK – TÁRGY ÉS CÉLOK

Meghatározza a rendelet célját: az ökoszisztémák helyreállítása az EU szárazföldi és tengeri területein, a biodiverzitás növelése, és az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz való hozzájárulás.

2. CIKK – HELYREÁLLÍTÁSI CÉLOK

Jogilag kötelező uniós szintű helyreállítási célokat határoz meg 2030-ra, 2040-re és 2050-re vonatkozóan különböző ökoszisztéma-típusokra (pl. szárazföldi, édesvízi, tengeri, városi ökoszisztémák).

3. CIKK – HELYREÁLLÍTÁSI INTÉZKEDÉSEK ÉS TERVEK

Előírja, hogy a tagállamok nemzeti helyreállítási terveket dolgozzanak ki, amelyekben meghatározzák az intézkedéseket, ütemezést és mérőldköveket a célok eléréséhez. A terveket az Európai Bizottság értékeli jóvá.

4. CIKK – AZ „NEM RONTÁS” ELVE

A helyreállítási intézkedések végrehajtása során biztosítani kell, hogy ne rontsák az ökoszisztémák jelenlegi állapotát és kilátásait.

5. CIKK – MEGFIGYELÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

Előírja az ökoszisztémák állapotának rendszeres nyomon követését és értékelését egységes uniós módszertan alapján.

6. CIKK – RÉSZVÉTEL

Biztosítani kell az érintettek, köztük a helyi közösségek, őslakosok, földhasználók és civil társadalmi szervezetek érdemi bevonását a tervek kidolgozásába és végrehajtásába.

7. CIKK – FINANSZÍROZÁS

A tagállamoknak biztosítaniuk kell a szükséges pénzügyi forrásokat a helyreállítási intézkedések végrehajtásához, és lehetőség szerint igénybe kell venniük az uniós és magánforrásokat is.

8. CIKK – ÖSSZHANG MÁS SZAKPOLITIKÁKKAL

A rendelet végrehajtása során biztosítani kell az összhangot más uniós szakpolitikákkal és jogszabályokkal (pl. Víz Keretirányelv, Élőhelyvédelmi Irányelv, Mezőgazdasági Politika, Tengerügyi Politika).

9. CIKK – JELENTÉSTÉTEL

A tagállamoknak rendszeres jelentéseket kell benyújtaniuk a Bizottság számára a helyreállítási tervek előrehaladásáról és az elért eredményekről.

10. CIKK – FELÜLVIZSGÁLAT

A Bizottság 2030-ig, majd azt követően rendszeresen felülvizsgálja a rendelet végrehajtását, és szükség esetén javaslatot tehet a célok és intézkedések kiigazítására.

4. CÉLKITŰZÉSEK

Városi ökoszisztémák helyreállítása (8. cikk)

Indikátorok:

- A városi zöld területek országos aránya
- Fák lombkorona borítása a városi ökoszisztéma területeken

Célkitűzések, feladatok

- Indikátorértékek csökkenésének megakadályozása (HI: 2030 december, bázis: 2024 augusztus)
- Indikátor értékek növekvő trendjének biztosítása a kedvező célértékek elérésig
- Indikátorok kedvező célértékének meghatározását segítő EU módszertan összeállítása (határidő: 2028 december, felelős: COM)
- Tagállami kedvező célérték meghatározása (HI: 2030)
- Indikátorok monitorozásának elindítása (HI: 2024 augusztus)

Alapegység:

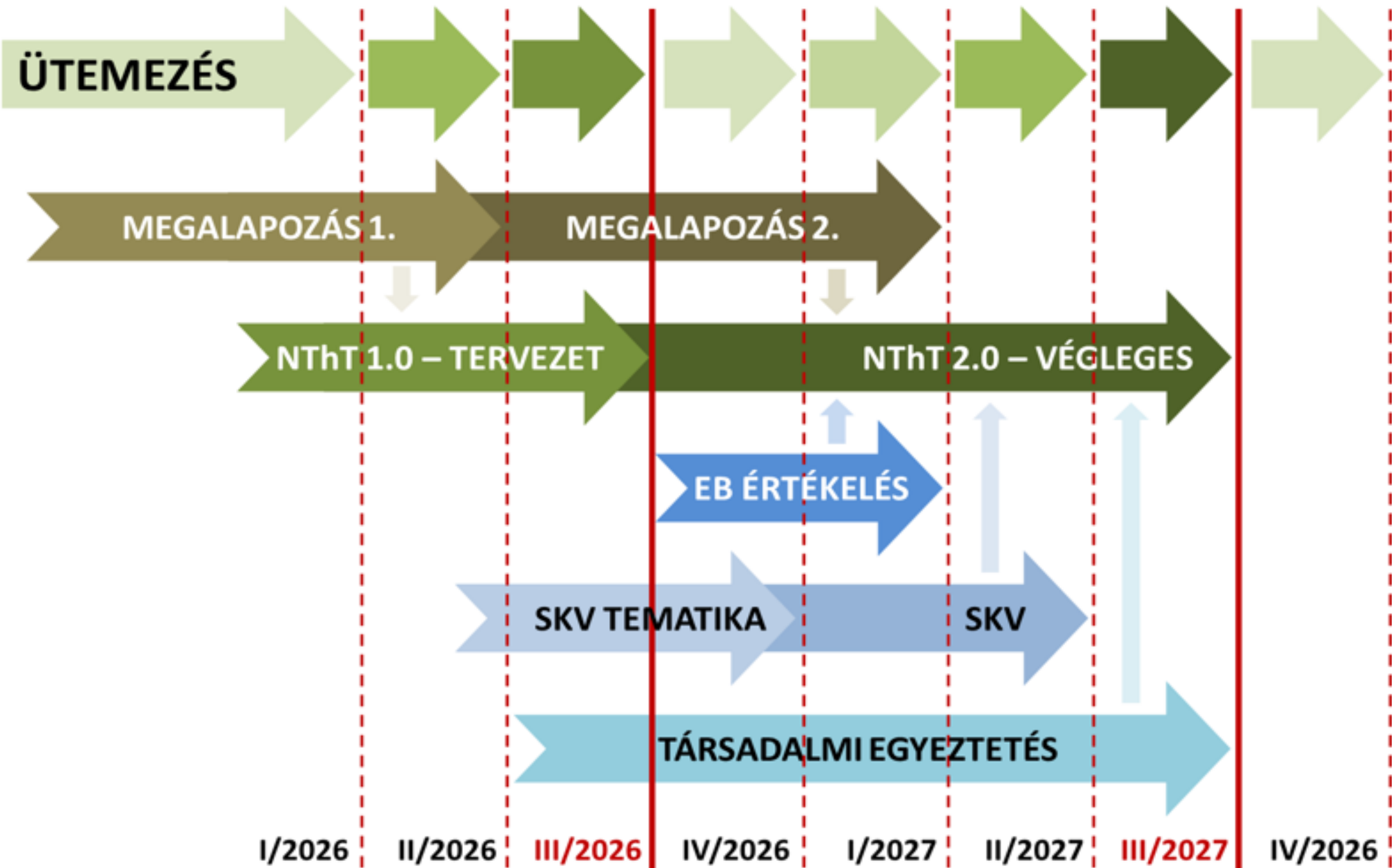
városi ökoszisztéma terület (VÖT)

- Belterület, belterület + peremterületek (1 km), több település belterülete együttesen (kötött módszertan)
- Tagállami tervezés határozza meg, országon belül is változhat
- **Magyarország: 355 település**

VÖT lehatárolás, kiinduló állapot, kedvező célérték, intézkedések, célterületek, monitorozás

16 balatoni település:

- Alsóörs;
- Balatonalmádi;
- Balatonboglár;
- Balatonfüred;
- Balatonfűzfő;
- Balatonlelle;
- Csopak;
- Gyenesdiás;
- Hévíz;
- Keszthely;
- Lovas;
- Marcali;
- Páloznak;
- Siófok;
- Tapolca;
- Vonyarcvashegy.

A természet-alapú klímaadaptációt segítő eszközök

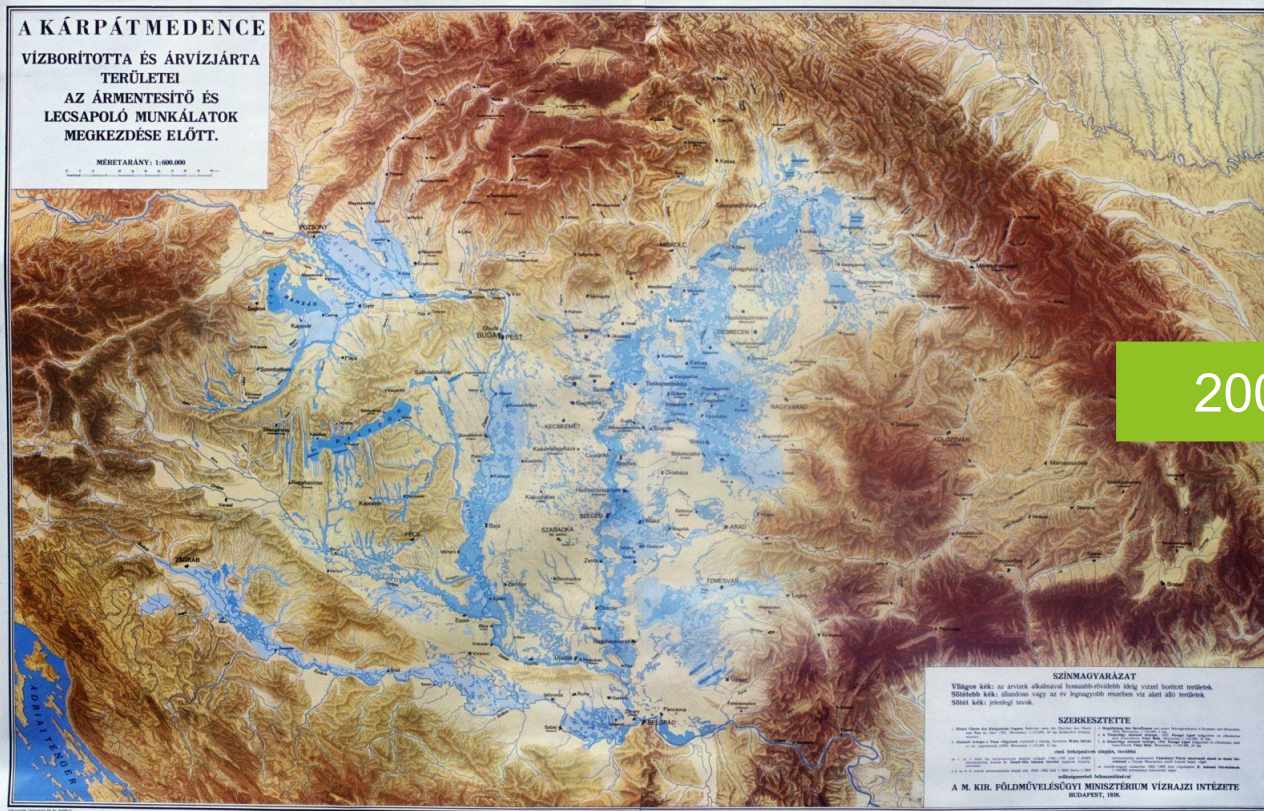
- ▶ **SECAP - a cselekvés terve:** a kibocsátáscsökkentés, a klímaalkalmazkodás és az energiaszegénység mérséklésének összehangolása; konkrét intézkedésekkel, felelősökkel és ütemezéssel.
- ▶ **ZKI - zöld-kék infrastruktúra:** összefüggő növényzeti és vízfelületi hálózat a vízmegtartás, a hőterhelés csökkentése, a biodiverzitás és az élhetőség javítására. Megőrzése és fejlesztése a településtervezés jogszabályban rögzített feladata.
- ▶ **Partnerség:** vállalatok és beruházók bevonása a természet-alapú alkalmazkodásba - területbiztosítással, beruházási hozzájárulással és hosszú távú fenntartással.

Releváns pályázati források:

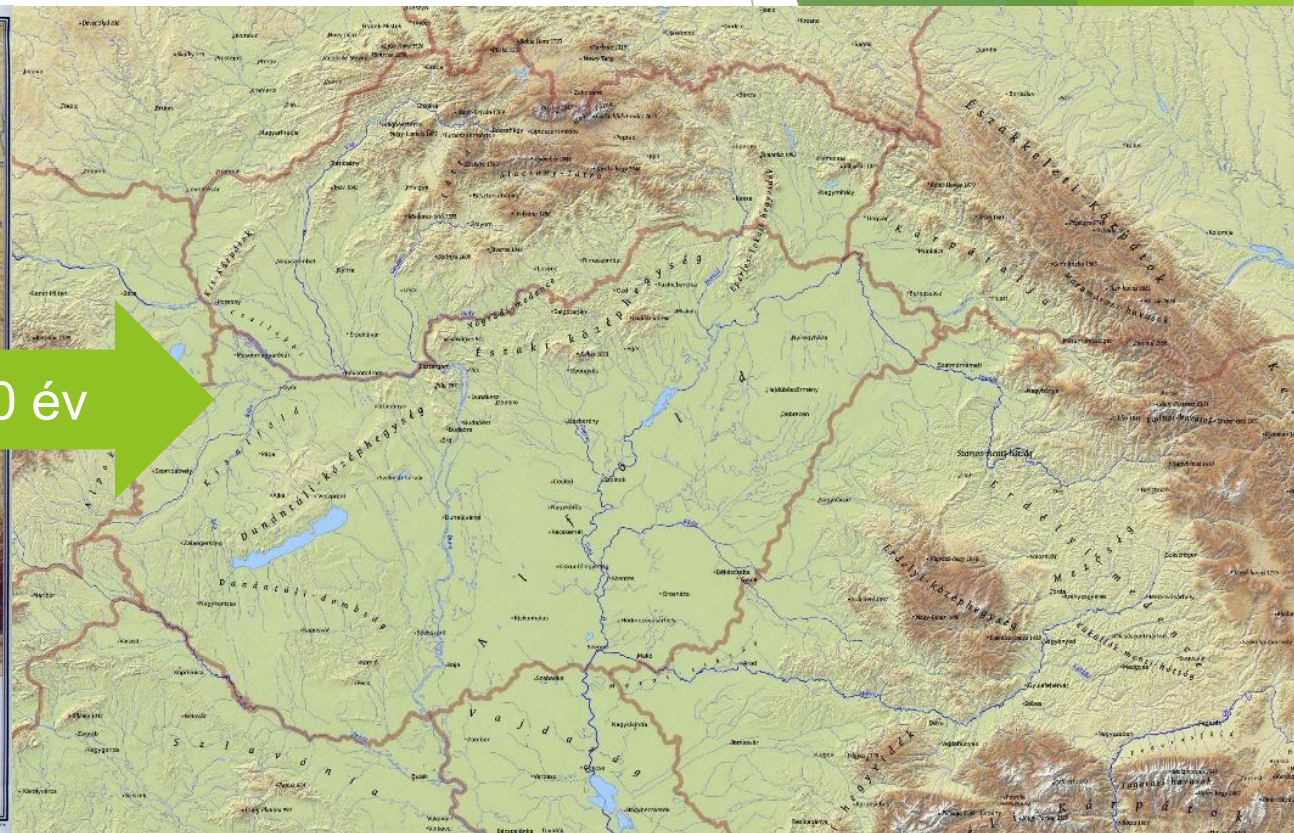
- ▶ **TOP Plusz 1.2.1** - Élhető települések
- ▶ **TOP Plusz 1.3.2** - Fenntartható városfejlesztés
- ▶ **KEHOP Plusz 2.2.1** - Települési zöld-kék infrastruktúra
- ▶ **KEHOP Plusz 3.2.1** - Természetvédelmi beruházások
- ▶ **LIFE** - Természet és biodiverzitás; klímaalkalmazkodás.

**A KÁRPÁT-MEDENCE
VÍZBORÍTÓTTA ÉS ÁRVÍZJÁRTA
TERÜLETEI
AZ ÁRMENTESÍTŐ ÉS
LECSAPOLÓ MUNKÁLATOK
MEGKEZDÉSE ELŐTT.**

MÉRTÁRÁNY: 1:600.000

200 év

50 év

